

Tendențele politicii regionale în condițiile globalizării

Regionalismul, ca știință, își află expresia și aplicarea practică în politica regională. Noile tendințe din politica regională, în condițiile globalizării (mondializării), în țările străine, au început să fie cercetate încă pe la finele anilor 70, când companiile transnaționale (C.T.N.) au prins a le depăși, ca forță economică, până și pe unele state¹. Tot pe atunci, au apărut primele modele matematico-economice regionale, care puteau fi utilizate pentru a analiza relația dintre dezvoltarea regională și națională a economiilor pe baza materialelor din Italia² și din alte țări.

În anii 90, a crescut considerabil numărul publicațiilor consacrate problemelor politicii regionale și municipale. Merită menționată lucrarea editată de Academia de Științe din New-York³, în care se face analiza comparativă a politicii regionale din mai multe țări, precum și publicațiile Institutului de folosire a pământului municipal⁴ Washington, în care e analizată relația existentă între dezvoltarea națională și municipală a economiilor, precum și starea mediului ambiant.

O serie de investigații interesante în sfera politicii regionale le-a efectuat, pe baza materialelor parvenite din Scoția⁵, Turcia⁶, Ucraina, Institutul Harvard de Cercetări în Problemele Ucrainene.

Cea mai mare parte din aceste cercetări a fost efectuată de pe pozițiile teoriei liberale – liberalizarea comerțului este considerată principiu de bază în depășirea rămănerii în urmă a multora dintre regiuni și stopării degradării orașelor⁸. Însă, deja la finele anilor 90, în publicațiile *Papers in Regional Science*, *The Annals of Regional Science*, *Review of Economic Design* și într-o serie de lucrări fundamentale de teorie ale globalizării⁹ s-a demonstrat că mecanismele pieței nu sunt în măsură să rezolve problemele dezvoltării regionale în condițiile „noului haos”, provocat de mișcarea nesubordonată statului a unor capitaluri uriașe dintr-o țară în alta.

Dezvoltarea rețelelor transnaționale – sistemele tehnico-științifice și de producție, în care activează un mare număr de C.T.N., subdiviziunile (filialele) lor autonome, de întreprinderi mici și mijlocii (în calitate de subantreprenori), situate în diferite țări și orientate spre fabricarea produsului final pentru beneficiari concreți sau pentru anumite grupuri de consumatori (segmente ale pieței), a creat condiții absolut noi pentru prosperarea regiunilor.

E vorba de revoluția de rețea (*chain revolution*), care oferă posibilitatea de a imprima diviziunii internaționale a muncii trăsături de diviziune intrafirmă, adică de a face să devină planificată, dar care, în același timp, pune economia

sub controlul corporațiilor transnaționale, a căror conducere nu este aleasă de popoare și, prin urmare, nu poartă răspundere față de acestea.

Centre ale rețelelor transnaționale au devenit alianțele-acorduri strategice dintre C.T.N. și subdiviziunile lor autonome asupra elaborării, producerii și (sau) desfacerii în comun a noilor tipuri de mărfuri (servicii) pe baza repartizării cât mai raționale, din punctul de vedere al C.T.N., a resurselor și componentei partenerilor de afaceri.

Concepția dezvoltării regionale a fost analizată în literatura economică din Rusia în perioada cuprinsă între anii 70 – începutul anilor 90, sub aspectul de nucleu organizatoric, idee de plan fundamentală¹⁰, complex de scopuri interconexe ale evoluării și prosperării regiunii¹¹, obiective și direcții principale ale progresului¹², ansamblu de obiective ale dezvoltării localităților și mijloace de realizare a lor¹³.

Aspectele regionale ale reformelor structurale au fost cercetate de savanții ruși S. V. Dzarasova¹⁴, I. M. Korneev¹⁵, A. Sineaghin¹⁶. Prioritatea era acordată modernizării structural-tehnologice a industriei regiunii. Până și o asemenea somitate a științei economice, ca I. V. Iariomenko¹⁷, considera că obiectivele sociale ale politicii regionale și municipale nu trebuie să se bucure de prioritate. Totodată, mulți dintre autori¹⁸ elimină din sistemul de investiții vânzarea acțiunilor, obligațiunilor și a altor hârtii de valoare, întrucât era vorba de transmiterea proprietății asupra unor active deja existente. De altfel, conform teoriei economice contemporane, investițiile includ toate tipurile de valori materiale și intelectuale investite în activitatea de antreprenariat.

În această ordine de idei, e necesar să dăm mai jos definiția politicii regionale și a structurilor ei, bazându-ne pe realitățile actuale.

Politica social-economică regională reprezintă o activitate a statului, a organelor sale regionale, a municipalităților și organizațiilor obștești, precum și a structurilor supranaționale privind gestionarea dezvoltării politice, economice, sociale și ecologice a macroregiunilor, regiunilor și microregiunilor, în scopul asigurării propriei stabilități, depășirii diferențierii sociale excesive și ridicării standardului de viață al populației.

Această definiție se referă la:

- conținutul politicii (administrarea dezvoltării regionale);
- scopul politicii (dezvoltarea social-economică stabilă, creșterea priorităților concurențiale ale regiunilor în funcție de specificul lor);

– subiecții administrării, care includ atât structurile de stat, cât și structurile suprastatale și nestatale (administrația locală, organele societății civile).

În opinia noastră, regiunile, din punct de vedere al orientării, ritmului și caracterului dezvoltării social-economice, pot fi clasificate în patru categorii:

- regiuni care se dezvoltă în ritm energetic și stabil, mai înalt decât cel al țării și al macroregiunii;
- regiuni în stare de depresiune, care se dezvoltă într-un ritm relativ înalt, dar în scădere progresivă;
- regiuni în stare de stagnare, care au rămas în urmă considerabil față de țară, în ansamblu, timp îndelungat, iar acum au un ritm de creștere nul sau chiar negativ;
- regiuni de pionierat, care urmează să fie din nou valorificate.

În cadrul politicii social-economice se conturează:

- **politica economică**, orientată spre formarea și dezvoltarea priorităților concurențiale ale regiunii, în vederea asigurării stabile și echilibrate a creșterii produsului intern brut (P.I.B.);
- **politica socială**, orientată spre creșterea localităților concrete, ameliorarea mediului social și ridicarea standardului de viață, îmbunătățirea condițiilor de muncă, trai și odihnă, adică a condițiilor de evoluare a personalității umane, nivelarea gradelor de prosperare socială a regiunilor și diverselor tipuri de localități (orașe mari, mijlocii și mici, sate, comune etc.), atingerea standardelor sociale medii pentru întreaga macroregiune;
- **politica demografică**, strâns legată de politica socială și orientată spre menținerea echilibrului dintre diverse categorii sociale (copii, tineri, pensionari, bărbați, femei), precum și spre reglementarea fluxurilor de migrație, consolidarea familiei ca celulă socială de bază a societății;
- **politica localităților**, orientată spre amplasarea rațională a așezărilor umane, întreprinderilor și comunicațiilor, ținând cont de condițiile naturale și economice, precum și de factorii constructivi-inginerești, folosirea chibzuită a loturilor de pământ – atât în perimetrul orașelor, cât și în cel al localităților rurale;
- **politica ecologică** capătă o deosebită semnificație în condițiile globalizării, când deteriorarea mediului natural, în special poluarea resurselor de apă și a aerului, în multe regiuni, a devenit extrem de periculoasă pentru sănătatea populației;
- **politica inovațională** (tehnic-științifică), în condițiile actuale, determină în mare măsură competitivitatea economiei regionale, potențialul ei investițional;
- **politica economică externă** a încetat să mai fie doar o preocupare a forurilor publice centrale. Europa statelor se transformă rapid într-o uniune a regiunilor care, prin intermediul Internetului, intră, fără a încălca legile, în contact direct și pot stabili relații reciproc avantajoase.

Din cele relatate mai sus, vom trage trei concluzii:

1. Politica regională și municipală nu trebuie redusă la o politică economică îngustă; ea are o multitudine de fațete, iar obiectivele sale au un caracter social.

2. Subiecți ai politicii regionale și municipale sunt, în primul rând, administrația locală, în al doilea rând, organele de stat centrale și, în al treilea rând, organizațiile obștești, care reprezintă nemijlocit interesele diverselor categorii ale populației.

3. Politica regională constituie un element indispensabil al societății civile. Pe timpul sistemului totalitar, predomina ideologia distribuirii și redistribuirii centralizate a resurselor și bunurilor materiale. Din păcate, în anii 90, țările din spațiul C.S.I. n-au reușit să depășească această ideologie eronată. Funcționarii publici tind, ca și mai înainte, să păstreze în mâinile lor dreptul de repartizare a resurselor, să se amestece în activitatea curentă, operativă a întreprinderilor, să adopte decizii asupra unor probleme care ar putea fi soluționate mult mai eficient pe teren de către conducătorii aleși și controlați de populație.

Extinderea independenței regiunilor și municipiilor e condiționată nemijlocit de creșterea responsabilității lor și consolidează, nu subminează unitatea statului.

În S.U.A., de exemplu, deosebirile de ordin regional din legislația țării sunt foarte mari. Totuși, ele nu împiedică funcționarea acestui spațiu economic unic și nu provoacă tendințe separatiste. Astfel, în câteva state federale este prevăzută pedeapsa capitală pentru anumite crime mari, și încă sub diverse forme (scaun electric, injecții letale etc.), iar în alte state această pedeapsă nu există. Clasificarea legislațiilor penale ale statelor americane după 30 de criterii, efectuată de Open Society Institute în 2001, demonstrează că două state (Massachusetts și Hawaii) dispun de cele mai aspre legi, care limitează dreptul de port-armă al persoanelor particulare, în vreme ce alte 9 state (Man, Louisiana, Alaska) au niște legi destul de liberale, care permit, practic, procurarea fără nici o restricție a armelor.

Structura politicii regionale, în opinia noastră, include următoarele elemente:

- scopurile politicii;
- obiectul și subiectul politicii;
- funcțiile și formele de realizare a politicii;
- mijloacele de atingere a scopurilor;
- sistemul de indicatori ai dezvoltării regionale;
- perspectivele (direcțiile) politicii regionale.

Scopurile politicii regionale, într-o societate postindustrială, se schimbă radical. Mai înainte, acestea constau în includerea în circulația economică a noilor zăcăminte de minereuri, valorificarea noilor pământuri, construirea de noi întreprinderi industriale, în special în marile orașe. În fosta U.R.S.S., principalul obiectiv al politicii regionale era industrializarea de substituere a importului în vederea reducerii dependenței față de statele occidentale și dezvoltarea C.M.I. în regiunile periferice ale statului.

În noile condiții, în lista obiectivelor determinante ale politicii regionale trebuie incluse cele ce urmează:

- dezvoltarea potențialului inovațional, social și intelectual al regiunilor, iar pe baza lor – a ramurilor industriale cu

Mapamond

tehnologie avansată, competitive pe piața mondială și a sferei serviciilor;

- participarea eficace la globalizare pe calea dezvoltării unei infrastructuri adecvate, extinderii colaborării reciproc avantajoase cu regiunile și corporațiile altor țări, integrării economice regionale în vederea atragerii instituțiilor străine, tehnologiilor moderne și a experienței manageriale avansate, inclusiv în regiunile în stare de depresiune și de stagnare;
- asigurarea unei creșteri stabile a P.I.B-ului în scopul realizării eficiente a programului de ocupare a forței de muncă a populației, stabilizării prețurilor, atingerii standardelor europene de viață și de asigurare socială în toate regiunile;
- securitatea ecologică, minimizarea prejudiciilor cauzate mediului și naturii în ansamblu;
- asigurarea stabilității sociale, prevenirea și soluționarea conflictelor și a litigiilor civile, reducerea criminalității și a morbidității.

Elaborarea arborelui scopurilor politicii regionale se sprijină pe teoria generală a problemelor și mecanismelor de soluționare a lor. E necesar ca scopul să fie conștientizat de subiecții politicii regionale ca o necesitate, impusă de rezolvarea problemelor actuale. Relația dintre necesități și scopuri e mijlocită de interesele subiecților corespunzători. Prin intermediul planurilor și programelor regionale, ea își găsește întruchiparea în acțiunile acestor subiecți, întreprinse pentru soluționarea problemelor apărute. La baza edificării arborelui scopurilor stă analiza sistemică.

Obiectivul politicii regionale a țărilor OECD constă în repartizarea cât mai echilibrată a forțelor de producție, dezvoltarea parcurilor tehnice, tehnopolisurilor, instituțiilor de învățământ și a altor centre de formare a capitalului uman și inovațional, depășirea crizelor și diminuarea șomajului în anumite regiuni (în diverse perioade, acestea includeau Alsacia, Lotaringia și Departamentele din nordul Franței, Rurul, Saarul și landurile estice ale R.F.G., regiunile din nordul și vestul Marii Britanii, nordul Spaniei, sudul Italiei, o serie de regiuni ale Greciei, Portugaliei etc.).

Ca mijloace de realizare a scopurilor politicii regionale, se utilizează controlul asupra plasării investițiilor particulare, dispersării raționale a întreprinderilor de stat, participării bugetului la dezvoltarea infrastructurii, în special a celei sociale, instruirii și perfecționării cadrelor. Un rol deosebit de important îl joacă crearea unor condiții favorabile atragerii capitalului privat în regiunile în stare de depresiune și în ramurile prioritare pe calea acordării subvențiilor, facilităților fiscale și de credit, înlesnirilor privind vânzarea și arenda loturilor de pământ și a imobilelor, prestării serviciilor, compensării unei părți de cheltuieli ale firmelor pentru pregătirea cadrelor locale, transferării capacităților de producție, construirii de noi drumuri, comunicații, apeeducte, rețele de canalizare.

Totodată, se utilizează o serie de antistimulenți – impozitarea suplimentară a firmelor din regiunile cu o

concentrație prea mare a producției, în cazul evacuărilor de poluanți în mediul înconjurător etc.

În scopul realizării politicii regionale, în unele țări a fost creată o structură instituțională specială – de exemplu, agenția „Sud” în Italia, Delegația orânduirii teritoriale a Franței, Ministerul construcției municipale de locuințe și planificării teritoriale în R.F.G. etc. O dată cu măsurile economice, sunt aplicate și măsuri administrative – interzicerea sau limitarea construcției de noi obiecte de producție în marile orașe (Paris, Londra ș.a.). Un rol deosebit în realizarea politicii regionale în țările OECD îl joacă planurile strategice și programele speciale elaborate în colaborare cu universitățile, organizațiile științifice, societățile și asociațiile de regionalistică (numărul lor în anii 90 era de peste 2000). Finanțarea programelor speciale se face din fondurile speciale (în Franța – din fondurile pentru dezvoltarea economică și socială, asistența orânduirii teritoriale etc., create din contul vărsămintelor obligatorii și benevole). Eventuala includere în U.E. a țărilor din Europa Centrală și de Est generează noi probleme privind politica regională a Uniunii Europene.

Dr. Serafim URECHEANU

Bibliografie

1. MYTELKA, L. *Regional development in a global economy: the multinational corporation*, New Haven, 1979
2. ***. *Regional-national econometric modeling with an application to the Italian economy*, Ed. M.Brown, M.Di Palma, B.Fenara. L., 1978
3. ***. *Science – based economic development: case studies around the world*, Ed. S.Raymond. N-Y, 1998
4. ***. *Smart growth : economy, community, environment*. Wash. Urban Land Institute, 1998
5. ASHROFT, B. LOVE, J. *Takeovers, mergers and the regional economics*, Edinburg, 1993
6. ***. *Turkey – political, social and economic challenges in the 1990-S*, Ed. C.Balim. Leiden, 1995
7. ***. *The Ukrainian economy achievements, problems, challenges*. Ed. L.S. Koropecky. Cambridge (Mass), Harvard Ukrainian Research Institute, 1992
8. ***. *Kresl P, The urban economy and regional trade liberalization*, N.Y., 1992

Maratond

9a. ANDERSON, S.	<i>(ed.) Views from the South: The effects of Globalization and the WTO in the Third World Countries. – Oakland (Ca), 2000</i>	10. ЛИТВЯКОВ, П.П.	<i>Экономическая система и планирование. М.: Мысль, 1975; Зыков А.А., Слетова Т.Л. Комплексные программы НТП. М.: Наука, 1977</i>
9b. BAMYEH, M.	<i>The Ends of Globalization. – Hirrespolis, 2000</i>	11. МЕДВЕДЕВ, В.Ф.	<i>Совершенствование региональных планировок. Минск, 1979</i>
9c. HARRIS, R. SEID, M.	<i>(eds.). Critical perspectives on Globalization and Neoliberalization in the Developing Countries. – Boston, 2000</i>	12. ***	<i>Социально-экономическое прогнозирование развития региона. Л., 1977</i>
9d. HUTTON, W. GIDDENS, A.	<i>(eds.). Global Capitalism. – N.Y. 2000</i>	13. УСПЕНСКИЙ, С.В.	<i>Планирование экономического и социального развития систем расселения и поселений. Л., Наука, 1981</i>
9e. KELLY, P.	<i>Paradise Divided: The Changes, the Choices for Australia. – St.Leonards, 2000</i>	14. ***	<i>Экономика строительства. 1993, №10, с.17-21</i>
9f. MICKLEWAIT, I. WOOLDRIDGE, A.	<i>A Future Perfect: The Essentials Globalization. – N.Y., 2000</i>	15. КОРНЕЕВ, И.М.	<i>Управление инвестиционным процессом в регионе. Свердловск, 1992</i>
9g. MOSLER, D. CATHEY, B.	<i>Global American Imposing Liberalism in a Recalcitrant World. – Westport (Conn.), 2000</i>	16. ***	<i>Экономика, 1993, №8, с.51-55</i>
9h. ***	<i>The Future of Global Economy: Towards a Long Boom? – Paris: OECD, 1999</i>	17. ***	<i>Российский экономический журнал, 1994, №1, с.3-7; см. также О.М.Юнь. Экономист, 1993, №11, с.21-28</i>
		18. СТАРИК, Д. и др	<i>Экономическая эффективность инвестиций // Экономист, 1993, №12</i>